

ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВИКЛИКИ ТА ВИРІШЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Довгаль О.В., д-р екон. наук, професор
e-mail: h.dovgal@gmail.com

Паламарчук В.О., здобувач вищої освіти
e-mail: victoriastudypro@gmail.com

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. В статті висвітлюються актуальні проблеми підприємств в агропромисловому секторі України. Головною метою цієї статті є конструктивний розгляд як військові дії вплинули чи впливають на аграрний сектор України; дослідження викликів, з якими стикається аграрна інфраструктура в Україні, а також стратегічні рішення, які можуть допомогти подолати їх.

Ключові слова: інфраструктура, продовольча безпека, аграрний сектор, післявоєнне відновлення, держави-члени, підтримка.

На сьогодні агресивні дії держави-агресора призвели до труднощів в аграрній діяльності. Сусідньою державою знищено десятки підприємств й інфраструктурних об'єктів в Україні. Сільськогосподарська діяльність – це складна система, яка включає в себе екологічні, технологічні, економічні, соціальні проблеми, які потрібно вирішувати вже сьогодні.

Під продовольчою безпекою слід розуміти економічно-соціальне, а також екологічне становище, за якого передбачається, безпосередньо, забезпечення населення в широкому виборі й у потрібній кількості, якісним та безпечним продовольством, для фізичного і соціального розвитку кожної людини, а також забезпечення здоров'я населення України. Її гарантування на рівні держави дуже пов'язане з гарантуванням державою продовольчої самостійності, інакше кажучи-здатність самостійного забезпечення, а також повного задоволення потреб населення у продовольстві за рахунок достатніх обсягів власного сільськогосподарського виробництва. Отже, структуру національної продовольчої безпеки характеризують саме: самозабезпеченість, користь, незалежність, якість і доступність тощо. Вони є базисом у формуванні плану дій та політики держави щодо забезпечення продовольчої безпеки [6].

В умовах сьогодення у світовому господарстві проблема продовольчої безпеки є як ніколи актуальною та залежною від війни на території України. Для того, щоб покращити продовольчу безпеку на національному та глобальному рівні, необхідно забезпечити остаточне припинення війни та відбудову національного агропромислового виробництва [1].

Але, на жаль, на зараз повністю передбачити наслідки майнової та немайнової шкоди цієї війни майже є неможливим. Але варто подумати про шляхи повоєнного відновлення економіки, в ширшому розумінні-української держави [7].

Слід зазначити, що питання повоєнного відновлення промисловості може розглядатися не тільки з боку повернення виробництва до довоєнних характеристик. А й з іншого боку: впровадження методів, технологій тощо, для створення сучасної, розвиненої промисловості в усіх сенсах: структурному, організаційному, технологічному, продуктовому, тобто характерному для індустріально розвинених країн світу [3].

Як зазначають інші дослідники Дідур Сергій Володимирович, Труніна Ірина Михайлівна, Білик Марина Юріївна, саме, всезагальними перешкодами, з якими стикаються підприємства агропромислового комплексу України, є:

- дефіцит технічної машинерії, яка зруйнована або пошкоджена під час війни на окупованих територіях;

- дефіцит робочої сили через мобілізацію, що призводить до збільшення фізичного навантаження працівників, що залишились, зростання витрат через пошук нових працівників, Затримки в сільськогосподарських роботах та загрози знищення малих господарств;

- замінування площі після звільнення територій – труднощі в організації безпечних умов праці для працівників, що працюють в аграрній сфері.

- пошкодження інфраструктури зберігання, транспортування та переробки продукції в галузі рослинництва/тваринництва (дефіцит потужностей зберігання сягає 6,3 млн т зерна через пошкоджені, заблоковані елеватори, як на окупованих територіях, так і тих, що примикають до морських шляхів, де йдуть активні бойові дії);

- проблематичність логістичної системи [5].

Повноцінне відновлення української економіки, й тим самим, забезпечення продовольчої безпеки в Україні неможливе без відбудови та модернізації інфраструктури. Очевидно, що післявоєнне відновлення економіки України має і буде підтримуватися міжнародними фінансовими організаціями та фондами: державними та приватними. Не менш важливим є те, що міжнародне співтовариство вже продемонструвало свою готовність збільшити підтримку постраждалої української економіки шляхом створення спільних механізмів для відновлення інфраструктури, модернізації інституцій та економічних перетворень [4].

Також можна взяти до уваги досвід інших країн, які внаслідок військових дій на своїй території зазнали негативних ефектів, та оцінити їхній шлях по виходу із періоду соціальної і економічної розрухи, виділивши три узагальнені фактори, які вплинули на відновлення цих країн: фінансова допомога в умовах катастрофічної руйнації; змінення/впровадження економічних реформ; відновлення роботи приватної діяльності, яка має працювати в конкурентних умовах.

Отже, представниками, які зможуть стати джерелами допомоги у післявоєнний період України є: урядова допомога у формі грантів, кредитних ліній, які можуть регулюватися спеціальними агенціями, саме: американською-USAID (США) та шведською-SIDA (Швеція); міжнародні фінансові інститути – Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), Світовий банк (СБ) тощо; також приватні інвестиції; репарації. Механізм репарацій функціонує, спираючись на Міжнародну угоду про репарації (IAR), положення якої висвітлює згоду держав-членів на виявлення, заморожування, та конфіскацію активів країни-агресора, й передання вилучених активів до компенсаційного фонду. Резолюція, яка встановлена у 2022 році Генеральною Ассамблеєю ООН «Сприяння виправленню та відшкодуванню за агресію проти України» була схвалена та визначає рекомендації щодо створення державами-членами разом з Україною відокремленого механізму відшкодування на базі реєстру збитків, який наповнюється даними [9].

Надання міжнародної допомоги з розмінування та відновлення родючих земель на раніше окупованих територіях. Надання пільгових кредитів для відновлення технічного обладнання та виробничих потужностей, пошкоджених або зруйнованих в результаті конфлікту. Залучення іноземних інвесторів для відновлення та модернізації інфраструктури зберігання, транспортування та переробки сільськогосподарської продукції [2].

Експорт продукції агропромислового комплексу з України відіграє важливу роль. Потрібно створити умови для безперебійного та безпечного експорту сільськогосподарської продукції морським шляхом за підтримки міжнародного співтовариства та запобігання блокування портів агресивними країнами. Переваги експорту продукції численні. Такий бізнес дасть змогу вийти на ринок збуту, платоспроможність якого багато в чому перевищує вітчизняний. Якщо ж успішно організувати експорт поставок, тоді прибуток від продажів складе значні суми. Але шлях організації експорту за кордон «тернистий» і потребує детального вивчення та підготовки. Необхідно навести продукцію відповідно до вимог вибраного ринку. Також переконатися, що достатньо ресурсів, персоналу, виробничих потужностей, матеріалів, фінансів [11].

Для відновлення та модернізації сільськогосподарської інфраструктури потрібно приділити увагу і освіті. Можливо створити більше бюджетних місць для перспективної молоді. Формування у студентів знань теорії і навичок з практики щодо керування конкурентоспроможністю підприємств у теперішніх умовах господарювання-може багато на що вплинути [10].

Слід зазначити, що в ситуації економічної нестабільності, коли має місце спад виробництва, актуальності набуває проблема конкурентоспроможності підприємств, виробництв тощо, що, у свою чергу, напряму залежить від конкурентоспроможності фахівців. Завдання курсу полягає у вивченні теорії, вітчизняного та світового досвіду оцінювання та управління конкурентоспроможністю підприємств [8].

Отже, продовольча безпека України залежить від багатьох факторів: припинення війни, підтримка, як фінансова, так і інша з боку сусідніх держав для більш ефективного відновлення зруйнованої інфраструктури; допомога у розмінуванні земельних ділянок, організації ефективної реалізації виробничої продукції, заохочення молоді й досвідчених людей до агробізнесу.

Список використаних джерел:

1. Агакерімова Р. Ю. Вплив війни в Україні на національну та глобальну продовольчу безпеку. *Економіка та суспільство*, Вип. 2023. №50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2415/2335>
2. Бойко В. О., Бойко Л. О. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. №41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1552/1493>
3. Горідько О.В. Удосконалення управління фінансовими ресурсами в контексті промислової політики. 2022. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/9986/1/6.%20%D0%93%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B4%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%92..pdf>
4. Губаренко О. М. Післявоєнна економічна відбудова: найкращі практики та приклади успішних країн. *Економіка воєнного часу*. 2023. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/3/2>
5. Дідур С.В., Труніна І. М., Білик М. Ю. Трансформаційні процеси агропромислових підприємств в умовах війни та у післявоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2023. №53. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2618/2536>
6. Клименко Н. Забезпечення продовольчої та екологічної безпеки на деокупованих територіях в умовах післявоєнного відновлення. *Економічні науки*. Вісник Хмельницького національного університету 2023. №4. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2024/02/320-56.pdf>
7. Ліпінський С. В. Політика відтворення економіки України після війни. 2023. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/17c63538-a705-4ae4-ab71-a8813bf0a0a8/content>
8. Нестерчук Ю. О. Управління конкурентоспроможністю підприємства. 2019. URL: https://ects.udau.edu.ua/assets/files/programs/ekonomika/df/pidpr/rp_upravlinnya_konkurento_spromozhnistyu_pidpriemstva_doktor-filosofii.pdf
9. Охріменко О. О., Попов Р. О. Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. №45. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1913/1841>
10. Селезньова Г. Управління конкурентоспроможністю підприємства. 2023.
11. Як організувати експорт з України. *CargoSupport*. 2022. URL: <https://www.cargosupport.com.ua/ua/category/zahalni-temy-logistica/>

Abstract. The article highlights the current problems of enterprises in the agro-industrial sector of Ukraine. The main purpose of this article is a constructive consideration of how military actions have affected or affect the agricultural sector of Ukraine; a study of the challenges faced by the agricultural infrastructure in Ukraine, as well as strategic solutions that can help overcome them.

Key words: infrastructure, food security, agricultural sector, post-war recovery, member states, support.